

PERMANENTNÁ FORMÁCIA ABSOLVENTOV TEOLOGICKÝCH FAKÚLT

doc. ThDr. Marcel Mojzeš, PhD.

TÉMA II: LITURGICKÁ FORMÁCIA MÁ BRAŤ OHĽAD NA TO, ČO ČLOVEK PREŽÍVA

ÚVOD

V dnešnej hektickej dobe riskujeme, že v procese liturgickej formácie zabudneme brať ohľad na to, čo človek prežíva. Ak však liturgická formácia naozaj vychádza z toho, čo robí Boh, tak práve záujem o človeka a o to, čo prežíva, je prvým krokom *prototypu novozákonnej liturgie*, ktorý nachádzame v skúsenosti emauzských učeníkov v 24. kapitole Lukášovho evanjelia a o ktorom hovorí aj svätý pápež Ján Pavol II, vo svojom apoštolskom liste *Mane nobiscum Domine* (2004).

Boh zostupuje

Už v Starom zákone, v knihe Exodus čítame o Božom zostupovaní (gr. *katabasis*), aby sa priblížil k človeku. Boh hovorí Mojžišovi z horiaceho kra: „Videl som utrpenie svojho ľudu v Egypte, a počul som jeho volanie pre pracovných dozorcov, Viem o jeho utrpení. Preto som zostúpil, aby som ho vyslobodil z moci Egyptanov a vyviedol ho z tej krajiny do krajiny krásnej a priestranej, do krajiny, ktorá oplýva mliekom a medom...“ (Ex 3, 7 – 8). Boh vidí, počuje a vie o utrpení človeka. O Božom zostupovaní k človeku sa spieva aj Jeruzalemskej utierni, ktorá sa v byzantskej tradícii slávi na Veľkú sobotu: „Zostúpil si na zem, aby si spasil Adama, a keď si ho nenašiel na zemi, Vládca, až do podsvetia si ho zostúpil hľadať.“ Svätý Efrém Sýrsky v jednom zo svojich hymnov píše: „Ten, ktorý povedal Adamovi: 'Kde si?' (Gn 3, 9), vystúpil na Kríž, aby hľadal toho, ktorý sa stratil. Zostúpil do podsvetia volajúc: 'Pod', teda, môj obraz a moja podoba“.

Boh v Kristovi kráča spolu s človekom

Kristus zostupuje, aby sa priblížil k človeku, aby kráčať spolu s ním a aby ho napokon priviedol späť k Otcovi. Ježiš sa približuje k dvom svojim učeníkom, aby s nimi zladil svoj krok (ako pri tanci) a zároveň sa zúčastnil na ich rozhovore. O tom, že Boh „zladí“ svoj krok s krokom človeka, nádherne píše aj sv. Ján od Kríža, podľa ktorého zasnúbenie Boha s dušou človeka sa uskutočňuje krokom duše (*al paso del alma*), a teda postupne (*poco a poco*). Ježiš zladí svoj krok s krokom učeníkov a pýta sa ich: „O čom sa to cestou zhovárate?“ V tejto otázke je vyjadrený veľký záujem Boha o človeka. O to, čím človek žije, čo ho trápi, čím sa zaoberá, na čo myslí, o čom rozpráva. Božia iniciatíva stojí aj na počiatku akejkoľvek kresťanskej liturgie. Táto Božia iniciatíva začína záujmom o človeka. Ako povedal svätý pápež Pavol VI.: „liturgia je vždy pre ľudí, a nie ľudia pre liturgiu.“ Tieto slová potvrdil aj svätý Ján Pavol II, keď vo svojej prvej encyklike *Redemptor hominis* jasne napísal, že prvou a hlavnou cestou Cirkvi je človek: „Prvá cesta, po ktorej musí ísť Cirkev pri plnení svojho poslania, je celý človek v celej pravde svojej existencie, svojho osobného a zároveň aj spoločenského a sociálneho bytia - v rámci svojej rodiny, v rámci toľkých rozličných spoločenstiev a prostredí, v rámci svojho národa alebo ľudu..., v rámci celého ľudstva. Človek je prvou a hlavnou cestou Cirkvi, cestou, ktorú určil sám Kristus.“

V snahe dať učeníkom priestor vyjadriť, čo prežívajú a čo ich trápi, Ježiš pokorne ustupuje do úzadia a tvári sa, akoby o ničom nevedel, hoci udalosti, o ktorých sa učenici cestou rozprávajú, sa ho priamo týkajú. Pokorné ustúpenie do úzadia je súčasťou Božieho plánu spásy, je prejavom jeho *kenosis*, zrieknutia sa seba samého, o čom píše sv. apoštol Pavol v Liste Filipanom: „Zmýšľajte tak ako Kristus Ježiš: On, hoci má božskú prirodzenosť, nepridržal sa svojej rovnosti s Bohom, ale zriekol sa seba samého, vzal si prirodzenosť sluhu, stal sa podobný ľuďom; a podľa vonkajšieho zjavu bol pokladaný za človeka. Uponížil sa, stal sa poslušným až na smrť, až na smrť na kríži. Preto ho Boh nad všetko povýšil a dal mu meno, ktoré je nad každé iné meno, aby sa na meno Ježiš zohlo každé koleno v nebi, na zemi i v podsvetí a aby každý jazyk vyznával: 'Ježiš Kristus je Pán!' na slávu Boha Otca.“ (Flp 2, 5 – 11).

Odpoveď človeka na Boží záujem

Emauzskí učenici povzbudení Kristovým záujmom mu vypovedia, vyznajú, čo ich trápi, čo majú na srdci. Pozvaním k takémuto úprimnému vyznaniu je aj prvá každodenná antifóna v byzantskej tradícii, ktorý začína druhým veršom 91. žalmu, ktorý v cirkevnej slovančine znie: „Blaho jest' ispovidatisja Hospodevi...“, čo by sa dalo preložiť ako „Dobré je vy-

znávať sa Pánovi...“ Cirkevnoslovanské sloveso *ispovidátisja* (vyznávať sa), pochádza z hebrejského slovesa *y'dah*, ktoré má dva významy: vyznávať Božiu dobrotu a zároveň vyznávať svoju hriešnosť. Jedno bez druhého naplno nejde. Nemožno naplno vyznávať Božiu dobrotu bez toho, aby človek priznal svoju vlastnú malosť, hriešnosť a nedostatočnosť. A takisto nemožno naplno vyznať svoju hriešnosť bez toho, aby to bolo vyznané v kontexte Božej dobroty a milosrdenstva. Konkrétnym príkladom tohto dvojitého významu slovesa *vyznávať* je modlitba troch mládencov v ohnivej peci z knihy proroka Daniela (Dan 3, 26 – 45).

Ďalším spôsobom, ako byzantská liturgia pobáda človeka otvoriť sa Kristovi, sú opakované výzvy na záver ekténii: „sami seba, druh druhu i celý náš život Kristu Bohu oddajme.“ Podobne znie začiatok modlitby počas ekténie pred modlitbou Otče náš: „Milujúci Pane, zverujeme ti celý svoj život i svoju nádej...“. Ide o totálne, úplné odovzdanie celého života Kristovi. Motiváciou k tomuto odovzdaniu má byť príklad Bohorodičky i všetkých svätých „Presvätú, prečistú, prebloslavenú a slávnú Vládkyňu našu Bohorodičku Máriu, vždy Pannu i všetkých svätých spomínajúc...“ Okrem príkladu svätých je však prvotným motívom takéhoto konania človeka konanie Boha, ktorý ako prvý vo svojom Synovi odovzdal sám seba i celý svoj život človeku. Človek je schopný naplno odovzdať sa Bohu len ako odpoveď na lásku, s ktorou mu Boh v Kristovi dáva sám seba.

Cirkev sa zaujíma o potreby človeka

Nasledujúc príklad Ježiša Krista aj samotná Cirkev prejavuje záujem o konkrétny človeka a o to, čo prežíva. Ako hovorí pastorálna konštitúcia *Gaudium et spes* o Cirkvi v súčasnom svete: „Radosti a nádeje (lat. *gaudium et spes*), žalosti a úzkosti ľudí dnešných čias, najmä chudobných a všetkých, ktorí trpia, sú zároveň radosťami a nádejami, žalosťami a úzkosťami Kristových učeníkov a niet nič naozaj ľudské, čo by nenašlo ozvenu v ich srdciach.“

ZÁVER

Autentická liturgická formácia vychádza z toho, ako ju začína sám Boh v osobe Ježiša Krista pri stretnutí s emauzskými učeníkmi: berie ohľad na človeka a na to, čo prežíva. Sám Ježiš pozýva človeka v liturgii, a nielen v nej, aby mu otvoril a odovzdal celý svoj život. Podobne ako Kristus potrebujeme v procese liturgickej formácie brat ohľad aj na to, ako kňazi i ostatní veriaci prežívajú samotnú liturgiu. Boží záujem o človeka a o jeho spásu sa vo svetle konštitúcie *Gaudium et spes* skrze Cirkev prenáša na všetkých ľudí. Lebo Boh „chce, aby boli všetci ľudia spasení a poznali pravdu.“ (1 Tim 2, 4)

LITERATÚRA:

DRUHÝ Vatikánsky koncil: Konštitúcia *Gaudium et spes* o Cirkvi v súčasnom svete (1965).

JÁN PAVOL II.: Apoštolský list *Mane nobiscum Domine* (2004).

JÁN PAVOL II.: Encyklika *Redemptor hominis* (1979).

Svätá božská liturgia nášho otca svätého Jána Zlatoústeho. Prešov : Spolok biskupa Petra Pavla Gojdiča, 1998.

Sväté písmo. Rím : Slovenský ústav svätého Cyrila a Metoda, 1995.
